

РОЗДУМИ ПРО МИНУЛЕ

ПЕРШИЙ МІФ:

Хто привів в Україну німецьку армію?

Один з таких міфів — начебто режим Павла Скоропадського дуже суттєвою мірою спирався на підтримку німецьких окупаційних військ. Чомусь про це не заведено говорити, але німці були закликані саме Українською Центральною Радою після підписання нею взимку 1918 року Берестейського миру, згідно з яким Україна зобов'язувалася постачати Німеччині певну кількість хліба, м'яса та іншого продовольства. Саме невиконання Центральною Радою цих зобов'язань і суперечливість українського уряду в питаннях внутрішньої політики викликало невдоволення в німців, фактичних господарів України на той час, тож у квітні 1918 року нависла загроза, що німецький уряд оголосить окупацію України.

На той час генерал Павло Скоропадський займався заснуванням організації «Українська Народна Громада», яка в основу своєї діяльності поставила компроміс у соціальних питаннях, демократизацію державного ладу, українізацію русифікованих культурних верств українського громадянства. В контакт з Громадою перебувала партія «Українських Хліборобів Демократів». Відносини з окупантами становили предмет особливих турбот Скоропадського. Не вірячи в їхню остаточну перемогу в війні, він намагався вести політику так, щоб «не сваритися з ними через дрібниці, рішуче відмовляти у всіх серйозних питаннях, порушених не до нашої вигоди».

"Українська Громада" увійшла в зносини з німцями. Представники її повідомили німецьке командування про можливу форму зміни правління України. А 24 квітня 1918 року відбулася зустріч Павла Скоропадського з генералом Гренером, начальником штабу німецьких військ. Генерал Гренер на тих переговорах наголосив, що німці не хочуть втручатися у внутрішні українські справи і зможуть допомогти відновити порядок у країні тільки в тому разі, коли генерал Скоропадський своїми засобами замінить владу, а до того моменту німецьке військо буде тримати нейтралітет.

ДРУГИЙ МІФ:

Хто хотів з'єднати Україну з Росією?

Нині часто наголошують, що режим Павла Скоропадського перестав існувати майже одразу після того, як німецькі війська пішли з України. Проте це був лише один з факторів. Справжньою причиною поразки була змова протигетьманських соціалістичних і соціал-демократичних сил у боротьбі за владу, за гетьманську булаву. Навіть Петлюра оголосив себе отаманом. Якби така згуртованість була спрямована не на повалення молодого Української Держави, а на її розбудову, то ми нині були б однією з наймогутніших країн світу.

Повернімося до ходу подій кінця 1918 року. Під осінь 1918 року виразно означилася перевага країн Антанти у війні, Німеччина втрачала свої позиції. Тим часом Антанта не хотіла визнати України, вона визнавала лиш «Єдину Росію», її союзницю, а Україну вважала за частину Росії. Представники Антанти висунули Гетьману ультиматум, аби він проголосив федерацію з майбутньою не-більшовицькою

Росією, інакше Антанта вважатиме Україну ворожою державою.

В цей час у Німеччині вибухнула революція, в Україні соціалісти готували повстання, а радянська Росія вже приготувалася до нападу на Україну. Нагадаємо, що на початку травня 1918 року до Києва прибула делегація радянської Росії на чолі з Мануїльським і Раковським, які використали перебування в Києві для поширення більшовизму в Україні. Вони організовували селянські повстання, підбурювали залізничників на страйк. Фінансувалося все це з Росії. Входив у зносини з ними і Володимир Винниченко, який очолив антигетьманський заклот. Між ним і російськими більшовиками була досягнута домовленість: Манільський обіцяв гроші на підготовку повстання, з Росії переправлялися зброя і боєприпаси. Сам Винниченко писав у своїх спогадах: «<...> Під час підготовки повстання, шукаючи скрізь з усіх боків забезпечення успіху цієї справи, ініціатори руху ввійшли в переговори з представниками російської совєтської мирової делегації Раковським і Мануїльським для координації наших виступів під час повстання. Вони зобов'язувалися визнати той лад, який буде встановлено новою українською владою й абсолютно не втручатись у внутрішні справи Української Самостійної Народної Республіки. Зі свого боку ми обіцяли легалізацію комуністичної партії на Україні <...>».

У таких обставинах Гетьман зважився формально проголосити федерацію з Росією — в надії, що Антанта оборонить Україну проти більшовиків, а він тим способом збереже українську державність, виграє час для сформування регулярної української армії, після чого зможе інакше говорити і з самою Антантою.

14 листопада було опубліковано акт про намір укласти з Росією федерацію, яку Гетьман завбачливо підписав лише своїм іменем — Павло Скоропадський (як приватна особа). Водночас було розпущено кабінет міністрів, який Антанта вважала прони́мецьким, і призначено новий.

Потрібно сказати, що грамота про федерацію з Росією жодних практичних чи юридичних наслідків не мала, залишаючись декларацією намірів, адже реально при владі в Росії перебували більшовики. Цей політичний козир гетьманська влада вжила суто з тактичних міркувань, сподіваючись, що Антанта, бажаючи відновлення Російської держави, допоможе зміцнитися Україні.

Грамота про намір федерації з Росією стала засобом антигетьманської пропаганди, а не причиною повстання. Ліві українські партії дістали формальний привід для антиурядових дій. Прагнучи влади, вони підбурювали народ проти Гетьманства, не рахуючись із тим, що вони руйнують усе те, що досі було зроблено для України. Більшість людей було залучено до повстання обманом, посиленням брехливими обіцянками дати землю як платню.

Ще раз наголошую, що опублікування цього акта стало приводом і гаслом для повстання проти Гетьмана. В Україні розпочалася міжусобна війна, яка затягнулася на місяць. Тим часом німецькі війська залишали Україну, зі сходу почали наступати більшовики, а з заходу — поляки, і Гетьман, щоб зупинити братовбивство, відмовився від влади.

Пізніше УНРівські діячі гірко шкодували з приводу своєї участі в цьому повстанні і згодом багато з них стали на гетьманські позиції. Мало кому відомий той факт, що Євген Коновалець прийшов до Павла Скоропадського, будучи в еміграції, і просив його вибачення за те, що він так підвів його і Україну.

Уряд очоленої Винниченком Директорії, який прийшов на місце Гетьманського уряду, не протримався в Києві і двох місяців. Почалася боротьба і проти Москви, і

проти Польщі, яка затяглася до кінця 1920 року і закінчилася повною руїною української державності та поділом українських земель між сусідами: більшовицькою Росією, Польщею, Румунією і Чехословаччиною.

ТРЕТІЙ МІФ: Українізація чи русифікація?

Гетьман Павло Скоропадський походив з давнього козацького українського роду, який три століття був тісно пов'язаний з історією України. Павло ще дитиною та юнаком провів дуже багато часу в маєтках свого діда в Тростянці, в атмосфері пошани до минулого, українських традицій і звичаїв. Дід чудово володів українською мовою і давав дітям читати українські книжки, у маєтку часто гостювали відомі представники української інтелектуальної еліти, які також вплинули на формування світогляду Павла. І цю любов до України й усього українського він проніс через усе своє життя. Відомо, що вже як Гетьман України, Павло Скоропадський, вільно володіючи російською мовою, на переговорах з Росією брав із собою перекладача, а сам спілкувався українською.

У 1917 році, серед війни і розбрату в країні, Павло Скоропадський зумів створити Перший Український Корпус — бачачи силу і організованість українського елементу армії та його патріотизм. Восени цей корпус відстояв Київ проти більшовицької навали. Цієї ж осені українське Вільне Козацтво обрало Скоропадського своїм Отаманом. Пізніше він був змушений відмовитися від командування своїм корпусом — для того, щоб його зберегти. Це сталося через політику Петлюри, який бачив небезпеку в зростаючій популярності Скоропадського, тому саботажем та агітацією намагався цей корпус розвалити. Склавши командування корпусом, Павло Скоропадський займається організацією Української Громади, одним з головних завдань якої була українізація суспільства.

Будучи Гетьманом України, Скоропадський доклав чимало зусиль до розбудови і відновлення всього українського, повернення до своїх коренів, бо вбачав силу народу в його духові, адже чим сильніший національний дух народу, тим сильнішим і здоровішим він є. За недовгі сім з половиною місяців було зроблено дуже багато: відкрито курси українознавства для вчителів, утворено національні нижчі школи, відкрито 50 нових українських державних середніх, шкіл, засновано два державних українських університети в Києві та Кам'янці-Подільському і третій, приватний, у Полтаві, здійснено українізацію університетів Київського, Харківського й Одеського та Політеху в Києві, засновано Головне управління мистецтва і народної культури, Український національний архів, Бібліотеку, Музей, галерею образів і різьб, національну оперу, драматичний театр, державну капелу, Кобзарську школу, Симфонічну школу, засновано Українську академію наук.

Як бачимо, третій міф про начебто «неукраїнськість» Павла Скоропадського суперечить об'єктивним фактам — так само, як і два попередні міфи. Українці повинні про це знати, бо здорову націю і просвічену державу Третього гетьманату можна побудувати лише на твердому фундаменті історичної правди.